

حسابرسی دولتی

نظری - عملی

تألیف

سید حسین حسینی عراقی

دانشگاه گیلان

تهران ۱۴۰۱

سرشناسه	: حسینی عراقی، سیدحسین، ۱۳۳۱-
عنوان و نام پدیدآور	: حسابرسی دولتی/تالیف سیدحسین حسینی عراقی.
وضعیت ویراست	: [ویراست ۹۵].
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه خوارزمی، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۵۶۱ ص.: جدول.
شابک	: ۲۵۰۰۰۰۰ ریال ۵-۶۷-۸۵۸۷-۶۰۰-۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ ششم
یادداشت	: کتاب حاضر قبلاً توسط انتشارات دانشگاه علوم اقتصادی منتشر شده است.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: مالیه عمومی -- ایران -- حسابداری Finance, Public -- Iran -- Accounting
شناسه افزوده	: دانشگاه خوارزمی
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۰۳۵۰۳۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

www.ketab.ir

عنوان کتاب	: حسابرسی دولتی
تألیف	: سیدحسین حسینی عراقی
ناشر	: دانشگاه خوارزمی
چاپ و صحافی	: دانشگاه خوارزمی
صفحه آرا	: صدیقه عرب
طراح جلد	: فاطمه منظور
ویراست	: پنجم
نوبت و سال چاپ	: ششم، ۱۴۰۱
شابک	: ۵-۶۷-۸۵۸۷-۶۰۰-۹۷۸
شمار	: ۵۰۰ نسخه
قیمت	: ۲۰۰۰۰۰۰ ریال

آدرس: تهران، خ شهید مفتح، شماره ۴۳، کدپستی ۱۴۹۱۱-۱۵۷۱۹

تلفن مرکز پخش: ۸۳۱۱۸۶۶

www.khu.ac.ir

pub@khu.ac.ir

پیشگفتار چاپ ششم

نظر به اینکه یکی از ویژگی‌های مطلوب محتوای هر کتاب دانشگاهی به هنگام بودن مطالب و مباحث آن می‌باشد، از این رو کتاب مذکور که مشتمل بر دو بخش نظری و عملی می‌باشد. در این تجدید چاپ مطالب بخش نظری به روز شده است. در بخش عملی با عنایت به اینکه وزارت امور اقتصادی و دارائی سیستم حسابداری دولتی را از دستی به الکترونیکی اصلاح نموده است، لازم بود مباحث بخش مذکور نیز با سیستم حسابداری دولتی هماهنگ گردد که به همین ترتیب اصلاحات لازم در این بخش لحاظ شده است.

شایان ذکر است امروزه حسابرسی عملیاتی بین انواع حسابرسی‌ها از جایگاه مناسبی برخوردار شده است، زیرا در این گزارش حسابرسی گذشته، حال و آینده کاملاً لحاظ می‌شود. از این رو در هر دو بخش نظری و عملی تأکید و توضیح لازم و مثال آورده شده است.

کما اینکه در برنامه‌های پنجم و ششم توسعه به حسابرسی عملیاتی برای دستگاه‌های اجرایی تأکید شده است. به عنوان مثال بنا به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارائی هیأت وزیران در جلسه ۲۸ فروردین ماه سال ۱۳۹۸ مقرر می‌دارد که پنجاه شرکت دولتی از جمله شرکت ملی نفت، سازمان خصوصی‌سازی، بانک ملی ایران و سایر شرکت‌های تصریح شده در این مصوبه مکلف به اجرای حسابرسی عملیاتی می‌باشند. به نظر نمی‌رسد اجرای این مصوبه محقق شده باشد، زیرا حسابرسی عملیاتی حسب مورد نیاز به نیروی انسانی غیرمالی دارد. مانند انواع رشته‌های مهندسی، حقوق، آمارگری. مؤلف در این کتاب سعی نموده است که در جهت حسابرسی دولتی گامی مثبت برداشته شود. به نظر نمی‌رسد که این کتاب خالی از اشکال و نارسایی‌ها باشد. لذا از کلیه صاحب‌نظران تقاضا می‌گردد تا نارسایی‌های موجود در کتاب را به مؤلف منعکس نمایند. اگر عمری باشد در چاپ بعدی نقطه‌نظرات ارائه شده لحاظ خواهد شد.

در خاتمه از استاد گرانمایه جناب آقای یحیی آقالو که با صرف وقت بسیار کتاب را مورد مطالعه و بررسی قرار داده‌اند و نقطه‌نظرات را کتباً اعلام داشته‌اند که اکثر قریب به

اتفاق پیشنهادهای ایشان در این چاپ کتاب لحاظ شده است. در بخش دوم کتاب جناب آقای مسلم فلاحی ذیحساب و مدیرکل امور مالی محترم طرحهای تملک دارائیهای سرمایه‌ای شرکت ساخت و توسعه زیربناهای حمل و نقل کشور، تشکر و قدردانی می‌نماید. با عنایت به اینکه جناب آقای دکتر محمد دلنواز، معاون محترم پژوهش و فناوری دانشگاه و جناب آقای دکتر احمد رضا بردبار، مدیر محترم اداره انتشارات و همکاران این مدیریت که در امور چاپ کتاب زحمات فوق‌العاده‌ای را متقبل شده‌اند سپاسگزارم.

سیدحسین حسینی عراقی

پاییز ۱۴۰۱

www.ketab.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	بخش اول مباحث نظری
۱۵	فصل اول کلیات
۱۵	هدف
۱۶	نقش حسابرس در ساختار نظام اداری و مالی دولت
۲۱	انواع حسابرسی دولتی
۲۲	تعریف حسابرسی دولتی
۳۶	اهداف حسابرسی عملیاتی
۳۷	حسابرسی عملکرد
۳۷	مقایسه‌ی اهم ویژگی‌های حسابرسی عملکرد و حسابرسی عملیاتی
۳۸	مبانی اساسی حسابرسی عملیاتی
۳۹	اصول حسابرسی جامع
۴۰	محدودیت‌های حسابرسی جامع
۴۵	هدف حسابرسی دولتی
۴۷	نظارت بر اجرای بودجه از دیدگاه قانون اساسی
۴۸	دیوان محاسبات کشور
۵۴	آیین دادرسی
۵۹	بررسی تطبیقی قوانین دیوان محاسبات کشور در سنوات مختلف
۶۰	طرز رسیدگی به تخلفات مالی و محاسباتی توسط هیأت‌های مستشاری
۶۲	نظارت مجلس
۷۹	نحوه‌ی نظارت بر اجرای بودجه، در سایر کشورها و دیدگاه بین‌المللی در این رابطه
۸۱	وظایف و اختیارات «اداره کل پاسخگویی» یا حسابدهی آمریکا (G.A.O.)
۸۳	دیوان محاسبات انگلستان
۸۷	حسابرسی جامع در سایر کشورها
۹۲	سازمان‌های بین‌المللی حسابرسی
۹۴	ویژگی‌های نظارت و کنترل مطلوب
۹۶	سوالات فصل اول

فصل دوم موازین حسابرسی دولتی	۹۹
هدف	۹۹
مقدمه	۱۰۰
حوزه عمل استانداردهای حسابرسی دولتی	۱۰۲
طبقه‌بندی استانداردهای حسابرسی دولتی	۱۰۳
۵- استانداردهای گزارشگری حسابرسی مالی	۱۴۰
استانداردهای اجرای حسابرسی عملیاتی	۱۵۵
اطمینان معقول	۱۵۷
اهمیت در حسابرسی	۱۵۷
خطر حسابرسی	۱۵۸
۲- سرپرستی و نظارت	۱۷۲
استانداردهای گزارشگری، برای حسابرسی عملیاتی	۱۷۶
فرم گزارش	۱۷۶
محتوای گزارش	۱۷۷
۳- کیفیت گزارش	۱۸۶
۴- توزیع گزارش	۱۹۰
سؤالات فصل دوم	۱۹۴
فصل سوم ساختار کنترل داخلی	۱۹۷
هدف	۱۹۷
مقدمه	۱۹۷
تعاریف کنترل داخلی در بخش عمومی	۱۹۸
هدف‌های برقراری کنترل‌های داخلی	۲۰۳
عوامل مؤثر بر کنترل‌های داخلی	۲۰۴
چگونگی ارزیابی نهایی کنترل داخلی در حسابرسی مالی و عملیاتی مبتنی بر مفاد کوزو (CoSo) ...	۲۰۶
فعالیت‌های کنترل فناوری اطلاعات	۲۱۴
۴- اطلاعات و ارتباطات	۲۱۵
۵- پایشگری مستمر	۲۱۶
ساختار نظارت در نظام اداری و مالی دولت	۲۱۹
ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی ناظر در سطح کشور	۲۳۴
سؤالات فصل سوم	۲۳۷

۲۳۹	فصل چهارم شواهد، مدارک و مستندسازی
۲۳۹	هدف
۲۳۹	مقدمه
۲۴۰	انواع شواهد و مدارک
۲۴۲	فرایند تهیه شواهد
۲۴۲	آزمون‌های مدارک
۲۴۵	مجموعه اطلاعات اشخاص ثالث
۲۴۵	ماهیت شواهد
۲۴۷	درجه اعتماد
۲۵۱	قابل اعتماد بودن مدارک سیستم‌های کامپیوتری
۲۵۱	بررسی کنترل‌های عمومی و اجرایی
۲۵۲	بررسی کنترل‌های عمومی
۲۵۳	بررسی کنترل‌های اجرایی
۲۵۳	آزمون قابل اعتماد بودن داده‌ها
۲۵۴	حدود شواهد
۲۶۰	معیارها و ضوابط
۲۶۰	معیارهای عمومی
۲۶۱	معیارهای اختصاصی
۲۶۲	مستندسازی
۲۶۵	سؤالات فصل چهارم
۲۶۷	فصل پنجم کنترل‌های حسابداری
۲۶۷	هدف
۲۶۷	مقدمه
۲۶۹	ارزیابی کنترل‌های حسابداری دولتی
۲۷۷	وظایف دستگاه‌های ناظر بر اموال (برون‌سازمانی)
۲۷۹	نحوه ثبت و نگهداری حساب اموال در دفاتر و انعکاس آنها در صورت‌های مالی
۲۸۲	نارسای سیستم حسابداری در رابطه با نگهداری حساب اموال در دفاتر و صورت‌های مالی ..
۲۸۵	سؤالات فصل پنجم